

Župna crkva Presvetog Trojstva, Legrad, unutrašnjost, pogled prema svetištu, stanje 2004.,
snimio A. Aranicki

mr. sc. Zvezdana JEMBRIH
mr. sc. Andrej ARANICKI
Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI NA BOČNOM OLTARU SV. JOSIPA IZ ŽUPNE CRKVE PRESVETOG TROJSTVA U LEGRADU

Sažetak

Legradska župna crkva Presvetoga Trojstva barokna je građevina, nastala u zadnjim desetljećima 18. st. Opremljena je vrijednim kasnobarokno-klasicističkim drvenim inventarom. Iz vremena nastanka crkve ističu se dva bočna oltara, Sv. Petra i Sv. Josipa. Oba su izvorno bogato pozlaćena i polikromirana, a preslikana su u razdoblju klasicističke obnove crkve (1870-ih godina).

Uslijed oštećenja arhitekture crkve, naročito tijekom zadnjih nekoliko desetljeća te uslijed nepovoljnih mikroklimatskih uvjeta, crkva je u ugroženom stanju. Planiranje sustavnih konzervatorsko-restauratorskih radova na vanjskoj i unutar-njoj arhitekturi, te na inventaru crkve otpočelo je 1999. g. inicijativom općine Legrad za suradnjom s Odsjekom za restauriranje i konzerviranje umjetnina na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Tom je prigodom odlučeno da otpočinu istraživački, a potom i cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi na bočnom oltaru Sv. Josipa.

Voditelji radova su zajedno sa studentima završnih godina studija, u okviru terenske nastave–restauratorske prakse *in situ*, te u okviru nastave iz stručnih predmeta restauriranja i konzerviranja, do kraja 2006. god. izvršili cjelovite konzervatorsko-restauratorske radove na tom oltaru, ujedno provodeći edukaciju studenata predviđenu programom studija. Na osnovi rezultata provedenih istraživanja i konzervatorskih postavki, odlučeno je da se dio oltarne arhitekture, sve skulpture i ornamenti demontiraju, a da se veći dio konstrukcije oltara ostavi *in situ*. Također je odlučeno, na osnovi zaključka o dobroj očuvanosti izvornog oslika, da se ukloni preslik (II. kronološki sloj) sa svih elemenata oltara, te da se prezentira izvorni oslik (I. kronološki sloj), koji predstavlja izvornu zamisao i tvori estetsku cjelinu s formom oltara.

Radovi koji su uslijedili obuhvatili su dezinfekciju gama-zračenjem, stabiliziranje drvenih dijelova, stabiliziranje slojeva osnove, oslika i metalnih aplikacija

(pozlate i posrebrjenja), minimalne rekonstrukcije u svim slojevima, uključujući minimalni retuš te nanošenje završnog zaštitnog sloja, a u skladu sa svim suvremenim principima restauratorske etike. Svi su radovi popraćeni iscrpnom dokumentacijom, a podrazumijeva se i trajno praćenje stanja *in situ* tijekom budućeg vremena.

Stručno obnovljeni oltar sv. Josipa, koji danas krasi legradsku crkvu, sustavna edukacija nekoliko generacija studenata kroz praktični rad na tom objektu baštine, te inicijativa za nastavak stručnih radova na obnovi, valoriziranju i očuvanju, koji se danas provode na toj vrijednoj sakralnoj građevini i njezinu inventaru – rezultat su zalaganja zagrebačkog Odsjeka za restauriranje-konzerviranje umjetnina u proteklih nekoliko “legradskih” godina.

Povijesni pregled naselja Legrad

Povijest Legrada usko je povezana s poviješću Međimurja, premda danas naselje Legrad zemljopisno pripada Podravini. Početkom 18. st., uslijed katastrofalne poplave, rijeka Drava mijenja svoj tok – korito joj se premješta na sjever od naselja - i time “izbacuje” Legrad iz Međimurja.

Naselje je smješteno u blizini utoka Mure u Dravu i od prapovijesnih je vremena zanimljiva lokacija i križište različitih putova. Povijesni izvori ne govore mnogo o legradskom kraju prije srednjega vijeka, no antički izvori spominju više toponima, koji svjedoče o naseljenosti područja u predrimskom i rimskom razdoblju. U kasnom srednjem vijeku Legrad izrasta u trgovište (*oppidum*), u kojem se nastanjuju obrtnici i trgovci iz raznih krajeva (*hospites*). U vrijeme turskih provala utvrđuju se granična naselja pa tako Legrad krajem 16. st. postaje strateški najznačajnija utvrda istočnoga Međimurja. Tragovi tvrđave Legrad nisu se održali, tek konfiguracija tla oko naselja mjestimično ukazuje na postojanje opkopa.

Iznimna heterogenost stanovništva u prošlosti (Hrvati, Mađari, Nijemci, Slovaci, Turci–prebjezi, Romi, Židovi, Grci ...) poklapa se i s multikonfesionalnošću. Pod utjecajem Zrinskih polovinom 16. st. u Legrad prodire protestantizam - evangelizam (koji se zadržao i do danas). Legrad je sve do u dvadeseto stoljeće bio znatnije zanatsko, cehovsko i sajmeno središte, a danas je malo pogranično naselje, pogođeno stalnim padom broja žitelja, iseljavanjem i perifernim prometnim položajem.

Iz povijesti crkve Presvetoga Trojstva u Legradu

U popisima Zagrebačke biskupije iz godine 1334. i 1501. Legrad se još ne

spominje kao posebna župa - prvobitno je pripadao župi u Donjem Vidovcu (osnovanoj 1302.), ali je posve pouzdano da je naselje već postojalo i da je u nje-mu bila drvena kapelica, koju spominju kanonske vizitacije sve do kraja 18. st.

Legrad postaje župom 1695. - "nastojanjima legradskog župnika Ivana Stojka i Mihalja pl. Sasa". Titular joj je *Eclesiae sancti Trinitatis*.

Tijekom 18. st., prestankom neposredne ratne opasnosti i uslijed povećanja stanovništva, grade se diljem Međimurja nove crkve. Tako i građani Legrada vlastitim zalaganjem počinju 1779. graditi veliku novu, zidanu crkvu. Gradnja je trajala 14 godina. Crkva je dovršena 1783. Biskup Zlatarić posvećuje je 29. kolovoza 1784. godine. Crkva stoji i danas u središtu naselja, te pripada među najvrednije kasnobarokne sakralne građevine toga kraja.

Tijekom 19. st. slijede razni popravci i preinake, o čemu saznajemo iz kanon-skih vizitacija i Spomenice župe. Krajem drugoga svjetskog rata zvonik i krovšte su jako oštećeni u artiljerijskim napadima, a tada stradaju i vitraji, te zidne slike u svetištu.

Opsežni sanacijski radovi na arhitekturi crkve, u okviru programa Ministarstva kulture RH, započeli su napokon 2002. godine i još uvijek su u tijeku.

Opis crkve i njezinog drvenog inventara

Legradska župna crkva je prostrana jednobrodna longitudinalna građevina. Svetište joj je uže od lađe i završava zaobljenom apsidom. Začudo nije pravilno orijentirana: apsida joj je usmjerena prema sjeveru. Na istočnoj strani svetišta nalazi se sakristija s oratorijem na katu. Povrh glavnog ulaza uzdiže se dominantni zvonik, organski povezan s raščlanjenim pročeljem. Na prvom katu pročelja su u dvjema nišama smještene kamene skulpture dvaju svetaca (vjerojatno sv. Petar i sv. Pavao).

U njezinoj unutrašnjosti nalazi se šest drvenih oltara koji ne pripadaju istom stilskom razdoblju. Od kasnobaroknog inventara do danas su opstali bočni oltari Sv. Petra i Sv. Josipa, oltar Sv. Križa i propovjedaonica. Iz istog tog vremena potječu i iluzionističke zidne slike kojima je oslikano cijelo svetište, te dvije oltarne pale, Svih svetih i Sv. Lucije, koje su nekada pripadale istoimenima, u međuvremenu nestalim oltarima, a danas su smještene ispod pjevališta.

Opremanje unutrašnjosti i dopunjavanje inventara ove crkve trajalo je skoro cijelo sljedeće stoljeće. Promjenom povijesno-umjetničkog stila, odnosno prelaskom iz kasnobaroknog u klasicističko razdoblje, mijenja se i izgled crkve i njezinog inventara. Preinake koje su slijedile tijekom 19. st. nisu, dakle, samo rezultat nužnih popravaka, već i odraz promjene ukusa i stila. (Upravo u to su vrijeme barokni oltari zadobili preslik, koji smo zatekli, a koji im je znatno izmijenio

izgled i estetsku vrijednost).

Dakle, prvotni kasnobarokni inventar crkve nadopunjen je klasicističkim inventarom ili mu je izgled prilagođen klasicističkom ukusu. Današnji izgled njezine unutrašnjosti rezultat je te simbioze, koja je obilježila karakter ove crkve.

Opis bočnog oltara Sv. Josipa

Bočni oltari sv. Petra i sv. Josipa nabavljeni su 1783., kako saznajemo iz kanonske vizitacije. Tom je prilikom drvorezbaru Matiji Loebli isplaćeno 115 forinti. (Daljnjih podataka, nemamo, no nastavak interdisciplinarnih istraživanja zasigurno bi donio zanimljive rezultate o radionici, porijeklu i stilskim utjecajima).

To je rad visokokvalitetne radionice, a i svjedočanstvo o ukusu i platežnoj moći naručitelja. Kvaliteta se očituje u kompoziciji, interpretaciji ikonografskog programa, u vrlo vješto i izražajno izrezbarenim skulpturama, ornamentima, detaljima, u primjeni kvalitetnih materijala, a naročito u precizno i tehnološki dobro izvedenoj i vrlo bogatoj polikromiji, pozlati, posrebrenju i lazurama I. kronološkog sloja na svim elementima oltara. Preslik ovoga i ostalih oltara, možemo možda pripisati istom pozlataru Thomasu Kotniku iz Maribora, koji je 1878. pozlatio glavni oltar, o čemu nas izvještava kanonska vizitacija iz te godine.

Sveti Josip s djetetom Isusom u naručju, zaštitnik obitelji i tesarskog zanata titular je i središnji lik ovoga oltara. Desno podno niše stoji sv. Joakim, a lijevo sv. Ana, roditelji Blažene Djevice Marije. Kretnje i pogledi oba lika usmjereni su prema središnjem prizoru Josipa i djeteta. Središte gornje zone oltara zauzima sv. Lucija – djeвица i mučenica, zaštitnica vida. Ona je također prikazana okružena mnoštvom oblaka i kerubina. Njoj se klanjaju dva velika anđela, koji lebde široko raskriljenih krila, a nad njima su putti. Prizor kulminira kruništem (gloriolom) od zlatnih zraka, koje se šire iz središnjeg srca i simboliziraju emanaciju Božje ljubavi. Cijeli oltar je ikonografski objedinjen u scenski prikaz u dvije razine, koje međusobno komuniciraju usmjerenim kretnjama i pogledima prikazanih likova.

Opis elemenata oltara

Bočni oltar sv. Josipa arhitektonski je oltar većih dimenzija: vis. 705 cm, šir. 380 cm, dub. 120 cm.

Nad zidanom menzom uzdiže se oltarni nastavak, izrađen od drva. Ukrasna plastika i skulpture su rezbareni. Oltarnu arhitekturu možemo podijeliti na zonu menze, predele, retable i atike.

Oltar sv. Josipa, in situ, total, nakon sondiranja, u tijeku demontaže 1999., snimio M. Čeran

Oltar sv. Josipa, in situ, total, stanje nakon završetka montažnih radova, 2006., snimio A. Aranicki

Stipes stoji na izbačenoj kamenoj stubi, pred njim je drveni antependij, a lijevo i desno po jedan mali stup. Na sredinu antependija apliciran je ukrasni vijenac s lovorovim granama.

Na stipesu leži drvena ploča menze. Lijevo i desno od stipesa, s tla se diže visoki postament, koji se nad menzom veže u jednostavnu predelu.

Središnje mjesto retabla zauzima velika polukružna niša u kojoj je smještena skulptura sv. Josipa. Svetac stoji na oblaku i okružen je oblacima, držeći u desnoj ruci dijete Isusa. Draperije su mu dinamizirane mnoštvom nabora. Niša je ukvirena pozlaćenim ornamentiranim okvirom. S desne strane niše nad predelom stoji skulptura sv. Joakima, s knjigom u desnoj ruci i štapom u lijevoj, a s lijeve strane niše skulptura sv. Ane, s knjigom u lijevoj ruci.

Nad visokim postamentom sa svake se strane uzdiže po jedan snažni stup, koji počinje četvrtastom plintom i okruglom bazom, a završava korintskim kapitealom. Iza svakog stupa stoji po jedan pilastar.

Bočno od stupova, uza zid, na plitko istaknutim volutama nalazi se sa svake strane po jedna vaza s cvijećem, ukrašena lovorovim girlandama.

Kapiteli nose zonu gređa, bogato profiliranu i istaknutu nad retablom, s apliciranim pozlaćenim ukrasima u obliku akantusova lista. Gornja profilacija gređa ukrašena je nazubom.

Nad nišom se uzdiže kartuša s natpisom (natpis iz II. kronološkog sloja glasio je: *Sct. Joseph ora pro nobis*, tamnosmeđim slovima na aluminijskoj pozadini. Nakon odstranjivanja tog preslika ukazao se natpis iz prvog kronološkog sloja na zlatnoj pozadini s dvobojnim – tamnomodrim i crvenim slovima, koji ukazuju na kronogram, međutim, zbog oštećenosti, nije bilo moguće dešifrirati taj natpis. Dešifriranje i eventualna rekonstrukcija ostavljeni su za budućnost i za zainteresirani tim stručnjaka). Kartuša je uokvirena vrpcom i lovorovim granama koje se nadvijaju nad okvir niše. Na bočnim plohama retabla su aplicirane rozete i lovorove grane.

Zona atike je dinamizirana većim brojem skulptura. U središtu je manja polukružna niša u kojoj stoji skulptura sv. Lucije u blagom kontrapostu, okružena oblacima. Niša je uokvirena pozlaćenim ornamentiranim okvirom, a s njene lijeve i desne strane na arhitekturi atike aplicirani su oblaci, kerubini i vegetabilni ornamenti. Lijevo i desno na volutnim konzolama kleči po jedan anđeo velikih raskriljenih krila i dinamično razvijene draperije, a nad njima, na gređu atike, sa svake strane po jedan putto. Atika završava bogatim kruništem (gloriolom), koje se uzdiže u sredini nad gređem. U sredini kruništa nalazi se srce, okružuju ga oblaci i kerubini, a iz njega se šire pozlaćene zrake.

U izvornom osliku na plohama arhitekture oltara izmjenjuju se razne vrste bogate šarene mramorizacije. Mramorizacija horizontalno odvaja različitim koloritom zonu menze od zone nastavka oltara, naglašujući horizontale gređa retabla i gređa atike. Bogata polirana pozlata na svim draperijama skulptura, krilima anđela, ukrasnim okvirima i ornamentima te dinamične nakupine posrebrjenih oblaka u svim trima zonama oltara, daju moćan refleks svjetlosti i sjaj koji je naglašen modrim i zeleno-modrim arhitektonskim plohama. Snažne vertikale stupova naglašene su modrom mramorizacijom, s mjestimično po površini apliciranim četvrtastim srebrnim listićima i tankim zlatnim žilama. Unutrašnjosti obje niše oslikane su također modro.

Preslik zatičemo na gotovo svim elementima oltara, tek su poneki ornamentalni dijelovi s dobro ušćuванom pozlatom korišteni kao takvi i u drugom kronološkom sloju. Preslik je negirao koloristički raspored boja izvornog oslika. Arhitektonski dijelovi svih zona oltara mramorizirani su oker i bijelom mramorizacijom, s grubljim oslicima tamnih žila. Uklade su naglašene tamnosivom mramorizacijom (čime je istaknuta tektonika arhitekture oltara.) Sjaj pozlaćenih draperija na svim je skulpturama poništen preslicima pokrivnog kolorita. Pozlatu su zadržali ornamenti, ali i na njima je pozlata prigušena ili raščlanjena umetanjem prigušenih srebrnih (aluminijskih) ili tamnije lazuriranih partija.

Naknadne grublje intervencije, novijeg datuma, na nekim dijelovima preslika (npr. na inkarnatu skulptura u donjim zonama oltara) dodatno su narušile estetski izgled oltara.

Konstrukcija oltara i način njegove izrade

Oltar naliježe na zid, tako da konstrukcija oltara nije bila vidljiva prije demontaže dijelova, a budući da je veći dio arhitekture ostao nedemontiran *in situ*, nije bilo moguće u cijelosti sagledati njezinu stražnju stranu. U predjelu gređa retable oltar je metalnim šipkama sidren s lijeve i desne strane u zid.

Arhitektura oltara građena je od crnogoričnog drva, u više segmenata koji su spajani lijepljenjem, drvenim tiplama i kovanim čavlima. Ornamenti su aplicirani na arhitekturu oltara kovanim čavlima ili drvenim tiplama. Atika oltara u cijelosti je demontirana te je s njezine stražnje strane vidljiv spomenuti način spajanja drvene konstrukcije. Konstrukcija retable oltara, koji nije demontiran, djelomično je vidljiva kroz otvor za nišu, gdje se zamjećuje isti način spajanja dasaka, a također je vidljiv i na demontiranim nišama atike i retable, kao i na stipesu. Skulpture i ornamentika izrađeni su rezbarenjem u lipovini. Na pojedinim skulpturama drveni dijelovi spajani su lijepljenjem tutkalom.

Svi elementi oltara su u I. kronološkom sloju premazani kredno-tutkalnom osnovom. Na nju je nanesena bogata polikromija, odnosno pozlata (varijacija polirane pozlate na bolusu i mat uljane pozlate), ili posrebrenje s lazurama.

ZATEČENO STANJE OLTARA

Ambijentalni uvjeti

Legrad se nalazi u nizinskom području (132 m nadmorske visine), na utoku Mure u Dravu. Crkva Presvetog Trojstva smještena je uz gradski park. Loše stanje krovništa i nepostojanje sustava drenaže, djelovali su negativno na mikroklimu u unutrašnjosti crkve. Relativna vlaga u crkvi tijekom dvotjednog mjerenja (listopad 2002., za vrijeme trajanja izmještene nastave *in situ*), bila je između 85% i 95% RH. Već prilikom demontaže i transporta dijelova oltara Sv. Josipa, narušeni su postojeći mikroklimatski uvjeti. Smještanjem u praktikum-radionicu za restauriranje polikromirane drvene skulpture u Zagrebu, unatoč ovlaživačima zraka, demontirani dijelovi oltara bili su izloženi novim mikroklimatskim promjenama (65% RH).

Zatečeno stanje nosioca

Drvo je zatečeno u dobrom stanju, tek su ponegdje vidljivi tragovi crvotočine. Na više mjesta na arhitekturi oltara i na demontiranim dijelovima vidljiva su oštećenja nastala korozijom starih čavala. Pri dnu arhitekture oltara, na mjestima koja su posve sljubljena uz vlažni zid, drveni nosilac je oslabio uslijed truljenja i mjestimičnog djelovanja crvotočine.

Zatečeno stanje osnove

Kredno-tutkalna osnova čvrsto prijanja uz nosilac. Oštećenja osnove vidljiva su na bridovima u zoni menze i u zoni postolja stupova retabla. Mjestimično se na nekim elementima oltara nalazi i kredno-tutkalna osnova i iz II. kronološkog sloja, aplicirana na oslik, pozlatu i posrebrenje I. kronološkog sloja.

Zatečeno stanje oslika

Sloj uljanog preslika (II. kronološki sloj), s naslagama nečistoća i prašine, na cijeloj površini dobro prijanja uz podlogu, odnosno uz originalni oslik u kazeinskoj temperi (I. kronološki sloj).

Zatečeno stanje metalnih aplikacija

Pozlata i posrebrenje, kao i aluminijske aplikacije u vrlo dobrom su stanju. Oštećenja su vidljiva jedino na mjestima koja su bila izložena procesu korozije čavala. Mjestimično se na sloju polirane pozlate nalaze zakiti i tragovi mehaničkih oštećenja.

Prijašnje intervencije – rekonstrukcije

Na oltaru se nalaze prijašnje intervencije, tj. rekonstrukcije i to u zoni menze: na antependiju: donja letva, vijenac s girlandama, stupići s bazama i kapitelima, a u zoni retabla: girlande na vazama. Te rekonstrukcije pripadaju vremenu nastanka II. kronološkog sloja.

Zaključak

Na osnovi rezultata sondiranja zaključeno je da su izvorna polikromija i metalne aplikacije vrlo dobro očuvani, te je donesena odluka o uklanjanju preslika

Oltar sv. Josipa, arhitektura oltara, lijevi stup, uklanjanje preslika, 2001., snimio A. Aranicki

Oltar sv. Josipa, arhitektura oltara in situ, uklanjanje preslika, rad studenata tijekom restauratorske prakse in situ, 2002., snimio A. Aranicki

(II kronološkog sloja) u cijelosti, osim na dijelovima koji su rekonstruirani u vrijeme izrade preslika, odnosno, koji su nastali u vrijeme II kronološkog sloja. Naime, na tim dijelovima (donji dio antependija, vijenac s girlandama na antependiju, bočni stupići s bazama i kapitelima na prednjoj strani stipesa, girlande na vazama) postoji samo oslik iz II kronološkog sloja.

Obzirom na stanje drvenog nosioca arhitekture oltara, odlučeno je da se retabl i visoki postament neće demontirati, te da će se na tim dijelovima oltara konzervatorsko-restauratorski radovi izvesti *in situ*.

Konzervatorsko - restauratorski radovi

Kratki opis radova:

- vizualna opservacija i monitoring mikroklimе u crkvi
- izrada pisane, grafičke i fotografske dokumentacije
- sondiranje
- uzimanje mikro-uzoraka za analizu poprečnog presjeka
- preventivno podljepljivanje *in situ*
- demontaža

- pakiranje
- prijevoz
- dezinsekcija
- uklanjanje površinske prljavštine
- izrada stratigrafskih sondi
- fotografiranje demontiranih dijelova oltara (cjelina i detalji)
- primarno podljepljivanje
- izrada proba čišćenja kemijskim putem
- odstranjivanje preslika
- sekundarno podljepljivanje
- izolacija lakom originalnog oslika i metalnih aplikacija
- konsolidacija drvenog nosioca
- rekonstrukcija drvenog nosioca
- rekonstrukcija osnove
- rekonstrukcija pozlate (retuš)
- rekonstrukcija slikanog sloja (retuš)
- završno zaštitno lakiranje
- fotografiranje demontiranih dijelova oltara (nakon završenih radova, a prije montaže)
- pakiranje
- prijevoz
- montaža
- fotografiranje cijelog oltara *in situ*
- istraživanje arhivske građe i postojeće literature
- dovršavanje pisane, grafičke i fotografske dokumentacije

Nekoliko završnih misli ili svojevrsni post scriptum (post laboris)

Legrad će generacijama studenata Odsjeka za restauriranje i konzerviranje umjetnina pri Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu zvučati i značiti kao sinonim za prvi cjelovito i stručno izveden radni “poduhvat”. Odlasci na terensku nastavu / restauratorsku praksu, susret s problematikom struke *in situ*, suživljavanje s često mukotrpnim, dugočasnim, ponekad opasnim, ali zanimljivim, plemenitim i inspirativnim poslom, življenje i rad uz crkvu i u samoj crkvi, “rast” kroz ritam i “zrijenje” rada... sve je to doživljaj koji ne stane u nekoliko stranica teksta, kojim na kraju zaključujemo učinjeno.

“Živo tkivo”, svjedočanstvo našeg zajedničkog višegodišnjeg zalaganja – ostaje i diše i traje u legradskoj crkvi, ponuđeno očima i ostalim čulima Legradana i putnika-namjernika, koji ostaju za nama – sada i u budućnosti. Naš doprinos je,

kao što je duhovito rekla jedna od studentica “samo jedna malo veća sonda”, ali i ona je dio tkiva, “prozor” kroz koji možemo sagledati što (ni)smo napravili i koje su nam mogućnosti.

U Legradu smo bili prije nekoliko dana – u prolazu, s novom grupom studentata – koja je studij upisivala u vrijeme završnih radova na legradskom oltaru. Fotografirali smo, promatrali, bilježili i – učili. Uočavali sitne nedostatke, razmišljali kritički, razgovarali, razmjenjivali mišljenja. Sveci i anđeli s oltara, okupani popodnevnom jesenskom svjetlošću, motrili su nas za to vrijeme, šuteći. Ili nam se barem tako činilo.

Istraživačke i konzervatorsko-restauratorske radove izveli:

Voditelji radova: mr. sc. Eva Winkler (1999.), mr. sc. Dragan Dokić, (od 2001. do 2006.)

Suradnici voditelja radova: mr. Andrej Aranicki, mr. Zvezdana Jembrih, mr. Tamara Ukrainčik, Alen Novoselec, Katarina Novljaković, *te studenti i diplomanti Odsjeka za restauriranje-konzerviranje umjetnina akad. god. 1999.– 2006.:* Andrej Dokić, Marija Reberski, Hrvoje Gregurić, Marko Grbelja, Zoran Tokić, Saša Segulin, Željka Rončević, Vesna Gredelj, Milivoj Čeran, Igor Borić, Miroslav Jelenčić, Tomica Paradi, Bojan Braun, Mirta Krizman, Ivan Duraković, Anna Kostov, Ana Dumbović, Ivona Peranić, Davor Vlahov, Ivan Molnar, Ivan Fazekas, Tanja Vukmanić, Ivana Krile, Ivana Drmić, Branimir Rašpica, Sanela Huzjak, Petra Mičuda, Sara Riđički, Ivana Sambolić, Andro Šimičić, Nena Brkić, Kristina Krulić, Petar Sugović, Tomislav Sikinger, Emina Kos, Iva Dizdarević, Aleksandra Laslo, Goran Koprek, Majda Begić, Lana-Linda Fisković, Kristina Ladika, Ana Božičević, Asta Dvornik, Siniša Martinić-Cezar, Jesenka Ricl, Lana Rstić, Tesa Horvatiček, Kristina Matković, Elena Perković, Petra Dinjaški, Ana Pavešković-Burazer, Sabina Obrst, Tihomir Razum, Marina Fernežir, Petra Uglešić, Anita Bojović.